

יום	יום לחודש	יום מוהר"ן	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוהר"ן	מסנה ברוך	חיי מוהר"ן	שולחן ערוך
שבת	ט"ו	לח:	קב	חורה	תקיא-יב	ה'ו	ה'ו
א	י"ז	לט:	קג	ט.	תקיד-יד	ז'ח	ז'ח
ב	י"ח	לס:	קד	ט:	תקטו-טז	ט'א	ט'א
ג	י"ט	מ.	קה	י.	תקיו-יח	ב'א	ב'א
ד	כ'	מ:	קו	י:	תקיש-כ	ב'ג	ב'ג
ה	כ"א	מא.	קז	יא.	תקכא-כב	א'ב	א'ב
ו	כ"ב	מא:	קח	חורה	תקכג-כד	א'ב	א'ב

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

426 | פרשת בלק | ט"ז תמוז תשפ"ה

דבר המערכת

בימים אלו - אם לא נזכה חלילה לגאולה עדיין - מתחילים ימי האבלות על חורבן ירושלים ובית המקדש. אנו בוכים ומתאבלים על החורבן הכללי דאז ושל עתה, "על גודל התפשטות מלכות אדום עמלק שהוא בחינת הגלות הארוך האחרון הזה שהם מצירים ברדיפות גדולות מכל צד, כי הוא כלול מכל הסטרא אחרא והקליפות עד אשר אין דרך לפנות ימין ושמאל, שזהו בחינת כל רודפיה השיגה בין המצרים" (ליקוטי הלכות, שבת ז, טו). וכמוכונן גם על הגלות הפרטי המר והנמהר, כי "עיקר האבלות הוא להתאבל על מעשיו שעשה שהם גרמו חורבן בית המקדש, כי כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, כמו שאמרו חז"ל, **וצריך להתאבל על עוונותיו ולבכות עליהם מאד מאד ולשפוט את עצמו ולפשפש במעשיו ולתקנם מעתה, ועל ידי זה יזכה לבנין בית המקדש**" (שם, הרשאה ז, ט).

אנו בוכים כדי לזכות לתשובה שלימה, וכדברי רבי נתן: "ועל כן צריכים לבכות מאד בין המצרים ובפרט בתשעה באב על חורבן בית המקדש, וכל עיקר הקינות בתשעה באב ובין המצרים הם בשביל תיקון, כדי לזכות לתשובה, כמו שמסיימים בסוף איכה שכלול מכל הקינות 'השיבנו ה' אליך ונשובה', כי עיקר כוונתנו בכייתנו בהקינות כדי לעורר רחמי יתברך שיישיבנו אליו באמת" (שם, ברכות הראיה ג, ז).

אבל חובתנו לזכור את אשר הזהירנו: "אי אפשר לשום אדם בכלל ובפרט לבוא אל התקוה טובה כי אם על ידי צער ויסורים ומיריות גדול, שהיא בחינת אבלות שמתאבלים ומצטערים וממרים על חורבן בית המקדש. אבל גם כשמתאבלים וממרים על הצער והחורבן, והעיקר על שאנו רחוקים כל כך בגלותנו מאבינו שבשמים, גם אז אסור להישאר בזה ח"ו, רק לנחם עצמנו בכל פעם בגודל התקוה שאנו מקווים לאחרית טוב לצאת מהגלות מאפילה לאור גדול" (שם, ביצים ה, א).

העוזרים

פניני אור

אמרות מהורות מרבי"ק ותלמידיו

יכול להיות שְׁמִינִת אֶחָד בֵּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאָף עַל פִּי כֵן מֵת בְּצִוּר יָמִים לְגִמְרִי. כְּלוּמָר, מֵאֲחֶר שְׁלֵא הֵטִיב מַעֲשָׂיו בְּיָדָאֵי כָל שְׁנוֹתָיו הַבָּל. אֵין צְרִיכִין יָק לְחִיתוֹ אֶפְלוּ מֵעַט, יָק שְׁתִּיָּה יָפָה וְנָאָה. "מַעַד אֲדָרָךְ מִיֵּין נִיט נָאֵר אֲבִיסַל שְׁיִין לַעֲבִין".

(חיי מוהר"ן)

לא הפיט אָוֶן בִּי־עֵקֶב

לעורר את פנימיות ההוקרה לנקודות הטובות שבו, ודוקא מתוך כך להתגעגע ולבכות ולצעוק שהטוב הזה יתגלה יתרומם ויצמח.

בפרשתנו אנו לומדים על רצונו של בלעם לעקור חלילה את ישראל. אבי אבות הטומאה הלזה לא הסתפק במועט, והוא כיון כמובן את חיציו ליסודי היסודות. רבי נתן מרחיב (בליקוטי הלכות, ברכות השחר ה, פו), שבאמרו "חן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" רמז בלעם על עצה קדושה ונשגבה זו של התבודדות ורצונות לפני ה', שהיא המקימת את האדם מול כל הרע הנלחם נגדו.

הוא אכן דיבר בשבחה של עצה זו, אבל באמת הרי ביקש לומר את ההיפך ח"ו, וכפי שרבי נתן מבאר שם, שבלעם אמר כל זאת "מחמת ההכרח שעיקם השם יתברך את פיו לברך את ישראל ולחזקם ברצונות טובים והתבודדות, שיהיו חזקים בזה לעולם. ומזה אנו מבינים מה היה בדעתו להיפך, לחלוק על כל זה ולרחקם ח"ו מכל זה על ידי דיבוריו וליצנות שלו הרעים. אך השם יתברך ברחמיו הפך הקללה לברכה, עד שהוכרח לברכם ולחזקם באמת, וכמו שאמרו חז"ל מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם."

בהמשך דבריו אמר בלעם: "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו". רבינו הקדוש למד מזה ש"דרך השם יתברך להביט על הטובות שעושים, ואף שנמצא בהם גם כן מה שאינו טוב, אינו מסתכל על זה כמו שכתוב 'לא הביט און ביעקב'" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, יז). וכפי שרש"י מבאר שם: "לא הביט - הקב"ה און שביעקב, שכשהם עוברים על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלם שהם עוברים על דתו. ה' אלהיו עמו - אפילו מכעיסים וממרים לפניו אינו זז מתוכם. ותרועת מלך בו - לשון חיבה וריעות."

ואם אנו באים להבין מה היה בלבו של אותו רשע לקללם, הרי שביקש לומר שיש להביט על הרע חלילה ולא על הטוב, ושלא להאמין בחיבה ובריעות שלו יתברך אליו. זהו הממשך ישיר לנסינו המרושע להילחם נגד עצת העצות של ההתבודדות, לפי שכל האפשרות לשברון לב אמיתי נובע מכך שבמשך היום שמחים באותם נקודות טובות, וזו גם עצם ההתבודדות; לנסות לרומם את אותם נקודות טובות ולהתגעגע אליהם.

"בלעם - אומר רבי נתן - הוא בחינת עמלק כידוע שהם עיקר זוהמת הנחש, שרוצים לעקור את ישראל לגמרי ח"ו" (ליקוטי הלכות, בכור בחמה טהור ד, כו), "ועמלק שהוא תוקף הסטרא אחרא מתגבר להפיל את החלושי כח שבישראל אין להם תקוה עוד ח"ו. אבל כשזוכים למצוא בעצמו הנקודה טובה אפילו בעת נפילתו ח"ו, על ידי זה נכנע עמלק, כי על ידי הנקודות טובות שמוצאים, על ידי זה נכנע הרע בחינת עמלק. ועל ידי זה זוכים באמת לתשובה" (שם, השכמת הבוקר א, יב).

אם חפצי חיים אנו, חובתנו להתעצם בחיפוש הנקודות טובות והשמחה בכל כוחנו, כי רק על ידי זה נזכה לעצת העצות שהיא תקות הכל!

זה זמן רב שלבו מיצר על היושב שאוחזז בבואו להתבודד. כמה היה חפץ להרגיש שברון לב על מצבו הרוחני הירוד; והוא היה רוצה לבכות לשאוג ולעורר רחמים, אבל הלב אטום סתום וחתום. 'אולי הוא חושב עצה לעצמו - כדאי שאתחיל לחשוב גם במשך היום משפלות מצבי וגודל פחיתותי, להרגיש את אפסיות עבודתי וגודל ריחוקי מה', ואז כשתגיע השעה שאדבר אליו יפרץ כל הכאב שברון לב עצום...'

"מי שרוצה לחוס על עצמו באמת, צריך לבקש מאד בתחנונים רבים את השם יתברך שיתנו לו עצה אמיתית ונצחית שיצליח על ידה לנצח באמת" (ליקוטי הלכות, תענית ד, ח). העצות העולות בלבנו שאינן באות מעצת התורה יכולות להטעות מאד מאד מדרך חיים חלילה, וצריך רחמים כדי להינצל מ"כל מיני עצות מקולקלות שהבעל דבר מסבב בלב בכל יום ובכל עת" (שם).

דוגמא לכך היא 'עצה' זו לדעיל, אותה נותן האדם לעצמו כדי לזכות לשברון לב בעת התבודדותו ושפיכת לבו. נדמה לו שכל שירבה להתעצב ולילך במרה שחורה במשך היום כן תגדל צעקתו ויתעצם כאבו, אבל רבינו הקדוש מלמדנו את העצה האמיתית שכמובן רחוקה מאד מדעתנו הפחותה, ומורה לנו את ההיפך הגמור: "כשהאדם כל היום בשמחה אזי בנקל לו לייחד לו שעה ביום לשבר את לבו ולהשיח את אשר עם לבבו לפני השם יתברך, אבל כשיש לו עצבות ח"ו קשה לו להתבודד ולפרש שיחתו".

מי שבמשך היום נותן לנחש הקדמוני לנשוך בו בנשיכת העצבות (ראה לקר"מ ח"א קפ"ט) מגיע לשעת התבודדותו כשהוא מורעל חלילה וחסר חיות, כל הקשר בינו לבין אביו שבשמים מוסתר ונעלם אצלו, הוא לא מאמין שיש חפץ בו ושעדיין יש לו תקוה, וזה הגורם העיקרי לסתימת הלב. 'הכל חפצים ליראה את שמך' כולם דואבים בעומק נפשם על ריחוקם, אבל כאשר היצר מצליח להרעיל את האדם ברע עין על עצמו, וגורם לו להביט על מהותו בזלזול עמוק עד שנעצב ומפסק בתקוות תשובתו, אז הנפש נאטמת והלב הופך ללב אבן שכבר לא מנסה לבקש ולצעוק לישועה.

לא רק במשך היום צריך לעסוק בשמחה ובהבלטת חלקי הטוב שבנו, אלא גם בהתבודדות עצמה זוהי הנקודה העיקרית, וכפי שרבינו הקדוש מלמדנו בפירושו: "בלילה אז עיקר הזמן להתבודד בינו לבין קונו ולפרש שיחתו לפני השם יתברך, לשוח עם לבבו ולחפש הרוח טובה, דהיינו הנקודות טובות שיש בו עדיין, לבררם מתוך הרוח רעה" (ליקוטי מוהר"ן, נד). ורבינו הקדוש מבאר שם ש"ע"י ניגון ושמחה זוכים לזכור בעולם הבא ואז יכולים בעת ההתבודדות 'לשפוך לבו כמים לפני ה', ולהתעורר לשוח עם לבבו מתכליתו הנצחי לעולם הבא, ולחפש ולבקש למצוא הנקודות טובות שבקרבו, כדי לשוח להשם יתברך על ידי זה".

גם אז צריך לבוא מתוך לב שמח שמאמין בנקודות הטובות שבנו, אלא שמרוב געגועים לטוב הזה שנכבש ונרמס בכל עת ע"י הרע, מתחילים לשפוך לב בשברון לב עמוק ובכיה וגעגועים עזים שאותו טוב יתגלה. אפילו בעת ההתבודדות עצמה אסור שיתעורר לרגע 'רע עין' וזלזול על מהותו בעצם. אדרבה, אז הוא הזמן

לתגובות והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"נ 7:12 - נין החמה 5:38 - מוזק"ש 8:19
צאת השבת 8:29 - צאה"ש לר"ת 9:04

תיקון חצות!

[ואגב, מש"כ בספה"מ שע"י תיקון חצות ניצול מגנבים - יש בזה חיזוק גדול לאלו האברכים שעוזבים את ביתם בחצות הלילה, והולכים לביהמ"ד לעסוק בתורה, או ליער לעסוק בהתבודדות, ויש פחד לבני ביתם מגנבים המשוטטים בלילה, ודבר זה הוא מניעה גדולה עבורם. ומה נפלא לראות, שכבר הכין הקב"ה תרופה למכה, ש"תיקון חצות" עצמו מסוגל להניצל מגנבים. ומה טוב להראות זאת לבני הבית, למען יסירו כל פחד מליבם ויאמינו בלב שלם שכח ה"תיקון חצות" שאומר הבעל מציל את הבית מגניבות. ועובדא ידענא, באיזה עיר שהיו שם מכה של גניבות, וכל אלו שקמו בחצות, ניצלו בדרך פלא, אע"פ שהגנבים ביקרו אצל שכניהם, אבל אצלם לא ביקרו ולא גנבו].

סגולה נוספת ומיוחדת יש בתיקון חצות, והיא: שמאחר שעניינה של תפילה זו של 'תיקון חצות' הוא 'צעקת הלב', לכן היא מתקבלת גם כשאין שאר התפילות מתקבלות! וכלשונו הזהב של ראב"ן על תורה ה' תניינא [הנלמדת עתה במסגרת 'התורה הזמנית', והמעיינים בתורה יבינו את דברי ראב"ן דלהלן]:

"כפי המבואר בביאור מוהרנ"ת הנ"ל, שגם צעקת הלב הוא בסוג צעקת הקולות. יש לבאר מענין הכתוב צעק לבם וכו', קומי רוני בלילה וכו', שזה ענין תפילת חצות. ושחסרון תועלת התפילות שהם שלשה, זה ענין חסרון תועלת זכות אבות השלשה, שהם מכוונים כנגדם. ושעיקר כוונת רבינו ז"ל בצעקת הלב, הוא על תפילת חצות, תפילה הרביעית שכנגד דוד כנודע, ומובא מזה במקום אחר" (ביאור הליקוטים, תקעו אמונה, אות יז).

וכבר הציבור אומרים סליחות, ואין פנאי לומר תיקון חצות וסליחות, וצריך לבטל אחד מהם, טוב שיאמר תיקון חצות כסדר האריז"ל, והוא עיקר גדול יותר מהסליחות".

תיקון רחל ותיקון לאה:

בתיקון חצות יש ב' חלקים: הא', תיקון רחל, והוא ליקוט של מזמורים וקניות לקונן ולהתאבל על חורבן בית המקדש. הב', תיקון לאה, שהוא ליקוט מזמורים מסוימים שיש לאמרם על פי הסוד.

ואת החלק הראשון הנקרא 'תיקון רחל' אין אומרים אלא בימים שאומרים בהם תחנון. אבל בשבתות וימים טובים וראשי חודשים, אין אומרים אותו. אך את החלק השני הנקרא 'תיקון לאה', אומרים תמיד, גם בימים שאין אומרים בהם תחנון, רק שאין אומרים מזמור 'ענך'. וגם בליל שבת, היו אומרים אנ"ש 'תיקון לאה', רק שאין אומרים מזמור 'בבוא אליו נתן הנביא'.

סגולה אמירת 'תיקון חצות':

וב'ספר המידות' גילה לנו רבינו הקדוש כמה סגולות נפלאות שיש באמירת סדר המזמורים והקניות של 'תיקון חצות', והרי כמה מהם:

"על ידי 'תיקון חצות' נמתק הדין!" (ספר המידות, המתקת דין מה);
"על ידי 'תיקון חצות' מזכירין את [לפני] הקדוש ברוך הוא את הטובות, שהבטיח לישראל!" (שם, תפילה נח);
"תיקון חצות" הוא סגולה לכבוד! (שם, כבוד ד);
"על ידי אמירת 'תיקון חצות' ניצול מגנבים" (שם, גניבה וגזילה ח"ב ה);
"תיקון חצות" מסוגל לחלושי הראות" (שם, ראייה ח"ב ד).

בעמדנו עתה בפתחם של ימי 'בין המצרים', המתחילים בליל מוצאי שבת קודש - אשר בו מתחדשים ביתר שאת ועוז בעבודת האבלות על חורבן בית המקדש; קימה בחצות הלילה, ועריכת 'תיקון חצות' - הזמן גרמא לעורר מעט על אודות חובת ומעלת וסגולת אמירת 'תיקון חצות', וכפי שיתבאר בקיצור נמרץ:

חיוב אמירת 'תיקון חצות':

עד זמן האר"י הקדוש, לא היה סדר מיוחד מה לומר בחצות, רק היו קמים ומתאבלים על החורבן, ועוסקים בלימוד התורה. עד שבא האריז"ל ותיקן סדר מיוחד אשר קיבל מאליו הנביא זכור לטוב, של מזמורים וקניות לאמרם בחצות, ונקרא 'תיקון חצות'.

[וסדר זה מובא ב"שער הכוונות" להאריז"ל, אמנם בעל ה"שערי ציון", שהיה מגורי האריז"ל, הוסיף לזה עוד כמה פסוקים וקניות, והוא הנוסח המקובל אצל האשכנזים. והספרדים אומרים את הנוסח המקורי המופיע בשער הכוונות].

ולדעת האר"י ז"ל יש באמירת 'תיקון חצות' הכרח ונחיצות גדול מאד [וכלשון ראב"ן בספרו כוכבי אור (שיחות וסיפורים, כח): "תפילת חצות, אשר לדעת האר"י ז"ל יש בה הכרח ונחיצות גדול מאד"]. ויש להיזהר שלא לבטלו אפילו לילה אחת, כלשון האריז"ל: "ותזהר מאד שלא תתבטל מזה אפילו לילה אחת, כי הוא ענין רב התועלת" (שער הכוונות).

עד כדי כך, שהיא עדיפה אף על אמירת 'סליחות' בימי אלול ועשי"ת, וכמו שכתב החיד"א בשם המקובלים בספרו 'ברכי יוסף' (או"ח סי' תקפ"א אות ג') וז"ל: "מי שקם באשמורת

פניני התחזקות והתעוררות שנערכו ונעבדו מתוך אוצרות שיחותיו של הגר"מ שכתער שליט"א

שביבי אור

'התבודדות'

ומזה להמשיך לעלות לשלימות, וחבל על דאבדין.

וצריכין זהירות יתירה בזה, שלא ליפול בדעתו שמאחר שאינו יכול לקיים עכשיו התבודדות בשלימות ע"כ לא יקימו בכלל. ואדרבה, בזמן הזה שעדיין עומד במדרגה נמוכה, יבקש מהשי"ת בזמן הקצר ההוא שאכן גם הוא יזכה לשלימות, לעשות רצון רביה"ק להתבודד שעה שלימה, אבל חלילה לבטלו לגמרי. וכפי שאנו רואים שברוב המכריע של מכתבי מוהרנ"ת, יש בהם חיזוק על עצם השיחה מדי יום, בלי לפרט 'שעה' דוקא.

מעשה שהיה

זכורני כי פעם אחת מסרתי שיעור בפני אברכים באיזה מקום, והארכתי שם לבאר ענין זה, שהביקוש לשלימות לא יבטל עיקר המטרה, וכמו שרביה"ק לימד אותנו דרך החיים, שמצד אחד צריכין לשאוף אל המדרגה העליונה, אך מאידך גיסא יש להיזהר לבלי ליפול מהמדרגה הנמוכה ביותר. "ויך ציעהו צו די העכסטע און נישט פאלן פון די קלענסטע". וכן בענין הזה צריכין לשאוף להתבודד משך 'שעה שלימה', ובד בבד כל זמן שאין זוכים לזה צריכין להתחזק בכל מה דאפשר לו באותו הזמן.

וכעבור כמה שבועות מאז, פגשתי באחד מן השומעים, ואמר לי בשמחה וגיל: ממש הצלת אותי! כי זה זמן רב שהוא נכנס בעבודת ההתבודדות, ואכן היה זוכה לדבר בכל יום בינו לבין קונו אך לא הגיע עד שעה שלימה, והיה

הביקוש לשלימות לא יבטל את העיקר...

רביה"ק הורה והזהיר אותנו כמה וכמה פעמים עיקר גדול: לשפוך שיח לבנו לפני השי"ת בכל יום, ולספר לפניו את כל אשר עובר עלינו ברוחניות ובגשמיות. וזו היתה עיקרה של תפילה שתיקנו האבות הק'; לבקוע זמן להתפלל ולהודות ולדבר אל השי"ת, לספר לפני ה' את כל מאורעותיו, את כל מה שכואב לו ולבקש ממנו על כל הצטרכויות, ברוחניות ובגשמיות.

והנה מצינו שברוב שיחותיו של רבינו בענין זה של התבודדות, הירבה בעיקר לדבר בגודל מעלת וחשיבות עצם השיחה בינו לבין קונו, אך בשיחה אחת מצינו, שדיבר רבינו על אורך הזמן של התבודדות [תורה כ"ה, תנינא] שיש להתבודד 'שעה אחת' בכל יום והוא עיקר גדול ודבר מיוחד, ואז יש בו שלימות, ויש בזה סגולות מיוחדות בזה ובבא. ואשרי לו לאדם הזוכה לזה לדבר בכל יום שעה שלימה לפני השי"ת.

אבל עם כל זאת, עלינו לדעת ולזכור היטב: להיזהר ש'הביקוש לשלימות לא יבטל העיקר'!... כי צריכין לידע כי גם מי שאינו זוכה עדיין לעשות התבודדות שעה שלימה, גם הוא זוכה לקיים העצה הנפלאה של שיחה בינו לבין קונו.

אני יודע ומכיר אנשים רבים שכשהתחילו ליכנס בהאי עצה נפלאה, התאמצו להקפיד על שעה שלימה, וכיון שלא היו יכולים אז לעמוד בזה, הפסיקו לגמרי במשך הזמן לעשות התבודדות, במקום שיכלו להתחיל בזמן מועט כפי יכולתם

נדמה לו בעיניו שלעשות התבודדות פחות משעה - זה כמו המניח תפילין עם שלש פרשיות... שאין זה שוה כלום, ועל כן הפסיק לגמרי. ובזה שאמרת הענין הזה, האירו עיניו והתחיל שוב לדבר עם השי"ת בכל יום ככתחילה ביתר שאת. ועוד הוסיף ואמר: יש לי שנים עשר ילדים שיחיו ואני טרוד למעלה מן הראש, לכלכלם ולחנכם, ואם הענין של 'שעה' הוא לעיכובא, אז לא שייך לי בכלל לעמוד בזה לעשות התבודדות, ובדיבוריך ממש הצלת אותי.

העצה היחידה לעבור את העוה"ז בשלום

כי אמנם, אמת הוא שכל אדם הוא עולם מלא, ובפרט אנו בני א-ל חי, שמקור שרשינו הוא גבוה מאד מאד, ומה שמתרחש וסוער עם כל העולם מתרחש עם כל אחד; כל אחד עובר מאבקים ומלחמות וגלים סוערים ברו"ג, יעלו שמים ירדו תהומות ממש, אשר אין לתאר ולשער את המעברים מיוחדים של כל אחד ואחד, ואין עצה אחרת להמתיק את הכל ולהתקשר להשי"ת ושיגמר הכל בכי טוב, אלא ע"י שמשיחים בכל יום את הלב להשי"ת ומבקשים על נפשו שלא ייאבד לגמרי ולא יטבע בין הגלים הגבוהים הסוערים.

אם יתבונן האדם וייתיישב היטב, יבין ויראה בבירור שכמעט ואי אפשר לחיות ולעבור את העולם הזה כראוי בלתי האי עצה נפלאה. וע"כ זכור נא: אם עובר עליך מעברים ומיצרים אל תניחם בצד, התקשר על ידם להשי"ת, בקש והתחנן עליהם, ובעז"ה תראה שיתהפך הכל לטובה.

השקעות כספים בחברות מחללי שבת רח"ל

בקשות פרטיות בשבת

הנעלה הזאת אל לו להזניח את עצמו ויש לו לשפוך שיחו בינו לבין קונו ביום השבת, בנקודה השייר לליבו בעת ההיא, והדרך המובחרת היא להודות על חסדי השם ולבקש על העתיד שירחמהו השם ויתן לו מתנות טובות, כפי שכתב **הלבוש בספר האורה** (פר' ואחתנו) שאין אומרים תחינה בשבת לפי שאסור לעורר עצמו בענייני התחינה השוברת לבו של אדם, רק מותר להתפלל ולבקש מלפניו יתברך שיתן לו הקב"ה מתנות רבות מאד יותר מכדי צרכו.

ובשערי תשובה (ס' ש סק"א) מביא שעל פי האריז"ל אין לומר וידוי בשבת, ולכן אין להתוודות על חטאים מסויימים בשבת, וכן מבואר דעת **המשנה ברורה** (ס' רפח שעה"צ סק"א). אבל לומר בלשון כללי שמתחרט על החטאים מותר (משנ"ב שם סק"ב). **ובכף החיים** (שם סק"א) הביא בשם **השל"ה** שגם אין לבעל תשובה לבכות מחמת תשובה בשבת.

אכן מי שכואב לו ומעיק חטאיו או צער פרנסתו וחליו על לבו, כתב **הרמ"א** (שם ס"ב) שאם על ידי הבכיה ילך הצער מליבו וירווח לו מותר לבכות בשבת. **ובמשנה ברורה** (ס"ד) כתב שכן הסכימו כמה אחרונים. ובכל אופן אין למחות במי ששופך נפשו ושוחו להשי"ת בכל אופן שהיא, ויש להשי"ת נחת רוח גדול מזה, כפי שכתוב **במדבר רבה** (שיר השירים פ"ב) אמר רבי אחא עם הארץ שקורא לאהבה איבה כגון ואהבת ואייבת אמר הקדוש ברוך הוא ודילוגו עלי אהבה, וילגולו עלי אהבה, וגודלו עלי אהבה.

נפסק **בשולחן ערוך** (ס' רפח ס"ט) שאסור לצעוק ולהתריע על שום צרה בשבת. וכתב **המשנה ברורה** (סק"ב) שעל כן אסור לבקש על שום צער שלפניו, לבקש על חולה מסויים, או על צורך של פרנסה. ומקור הדברים הוא **בירושלמי במסכת שבת** (פס"ו ה"ג) 'אסור לתבוע צרכיו בשבת'. וכל שכן שאסור לבכות על דברים המצערם בשבת. ההתבודדות הראויה למי שזוכה היא כפי שכתב **הט"ז** (שם סק"ב) בשם המדרש שמצאו תלמידיו של רבי עקיבא את רבם שהיה בוכה בשבת ואמר עונג יש לי, והסביר שמרוב דבקותו בהקב"ה היו עיניו זולגים דמעות באמרו שיר השירים.

וידוע **שבספר המספיק לעובדי השם לרבי אברהם בן הרמב"ם** (שער ההליכה בחוקות התורה) מנה כמה דרגות של חסידים בשמירת שבת, ובדרגה הנעלה כתב בלשון זה: 'שנתעלה למעלה הקדושה האמיתית ושמו בעושהו על שהאיר לו בזיו השכינה, כמו שהיתה כוונת הבורא יתעלה בשמירת השבת, שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, והשיג בפנימיותו יראת ה' ואהבת שמים ותשוקת קל חי עד כדי כך שאפילו אברי גופו תובעים את מזונם אינו מרגיש רעב בהיות נפשו מדושנת ממה שעלה בחלקה, וקולות מתדפקים על אזנו והוא תפוס בשרעפיו ולא ישמעם. ע"כ.

אמנם כפי שלימדונו רבינו הקדוש יש דרך כבושה של התבודדות הן לשרפי מעלה והן לדרי מטה, וגם מי שאינו בדרגה

כאפוסטרופסים, מאחר שרשום על שם הילד והרי זה קנוי להם מדין קנין סיטומתא ומדין דינא דמלכותא דינא (ע"י פ"ת חו"מ סי' רא סק"ב וסי' ריב סק"א). וזכין לילד שלא בפניו, הגם שנגרר מזה חוב שכרוך בזה איסורי שבת וריבית, כיון שעצם קבלת הכסף הוא זכות הרי זה נחשב זכות כלפיהם לקנות (כן מוכח בר"ן גיטין לז' - שיטות המקילים ומחמירים מבני זמנינו מובא בהרחבה בגליון עומק הפשט גליון צב).

קרנות פנסיה

כך נוגע שאלה זו לגבי קרנות פנסיה פיצויים וקופות גמל, שלפי חוק הרשויות חייב כל מעביד להפריש סכום מסויים בכל חודש לכל עובד, והכסף הנפרש על שם העובד מפקידים בחברות בע"מ, והחברה משקיע את הכסף בעסקים המניבים רווחים, ואם העסקים מחללי שבת ואין להם היתר עיסקה, נמצא שהעובד נעשה שותף בעסקאות האסורות, ומקבל כספים שיש בהם חשש ריבית.

המקילים להשקיע בחברה בע"מ

יש פוסקים שהתירו להשקיע ולקנות מניות מחברה בע"מ [חברה בע"מ] בלבד (מ'גול) גם אם החברה מחלל שבת ואין לה היתר עיסקה. לפי שכל חברה בע"מ בנויה על זה שמייסדי החברה לאחר שהקימו החברה מסירים אחריותם האישי מנכסי החברה, והחברה מתנהלת בבעלות עצמאית ואינם אחראים באופן אישי על ההפסדים שיקרה בחברה, וכל הרווחים וההפסדים יחולו על נכסי החברה, והחברה אינה מתנהלת על ידי מקימי ומייסדי החברה רק על ידי מנכ"ל חיצוני שהתמנה לכך. ולכן כל בעלי המניות קונים רק זכות ממוני בנכסי החברה ואינם שותפים לנהל את נכסי החברה.

כך היה דעת הגאון **הרואצ'ובער בשו"ת צפנת פענח** (ח"א סי' קפד) שחברה בע"מ היא כמין צורה בלא חומר, ואין לה בעלים, וכך היה דעת הגאון **המהר"א הלוי איטינגא** (ח"ב סי' קדד). וכן כתב **בשו"ת אגרות משה** (אה"ע ח"א סי' ז) דבדרך כלל רוב המניות אין להם שום דעה במסחר ואינם נקראים בעלי נכס על פי התורה. ולשיטתם גם אם החברה מחלל שבת רח"ל אין בעלי המניות נקראים שותפים באיסור, ומותר להלוות לחברה בע"מ ללא היתר עיסקה כי מנהלי החברה הגם שהם יהודים אינם בעלים (באגל אסור ליהודי ללוות מהחברה, שיש כאן לזה יהודי).

בזמנינו יש להחמיר

אמנם לאחרונה השתנו פני הדברים, וברוב החברות הנסחרות בבורסה ניתן תוקף לבעלי המניות שיהיה להם זכות הצבעה והבעת דעה במסחר, ולפי זה כל מי שיש לו מניה בחברה נעשה שותף בחברה, הגם שחלקו היחסי בחברה הוא מזערי ביותר, ואם החברה מחלל שבת הרי הוא שותף עמה, ואסור ללוות מהחברה בריבית שרוב חברות כאן בארץ ישראל הם בשליטת יהודים. וכן פסקו **המנחת יצחק** (ח"ב סי' א וחי"ט סי' כו) **והאגרות משה** (שם).

והגר"י בלי ז"ל החמיר בספרו **ברית יהודה** (פ"ל הע' מגד) גם בחברות בע"מ שאין לבעלי המניות

בזמננו נפוץ מאוד בעולם המסחר לסחור ולהשקיע כספים בחברות הנסחרות בבורסה, לקנות מהם מניות וניירות ערך. כך גם הדרך להשקיע כיום בתוכניות חסכון בבנקים ושאר חברות ביטוח. והיות שכאן בארץ ישראל יש הרבה חברות שהמהלים אינם שומרי תורה ומצות רח"ל, יש דיון מרחב בפוסקי זמנינו האם מותר להשקיע בחברות אלו, שהם מחללי שבתות ונסחרים בחמץ בפסח ואינם נזהרים בחשש איסור ריבית.

חסכון לכל ילד

במיוחד הדבר נוגע במה שהרשויות חקקו בשנים האחרונות שהביטוח לאומי מפריש 50 ש"ל לכל ילד בכל חודש כתוכנית חסכון עד הגיעו לגיל 18, בכדי שיוכל אז למשוך את הכספים שהצטבר במשך השנים עם תוספת הצמדות וריביות. הביטוח לאומי מפקיד 50 ש"ל בכל חודש בחברות מסויימות, והחברות משקיעים את הכספים בבנקים ושאר מקומות מסחר. ואם הכספים מופקדים בחברות המשקיעים במסחר שאינו מנוהל על פי דרכי התורה, יתכן שכל אחד נעשה שותף עם מחללי שבתות וחמץ בפסח ועוברים על איסור ריבית.

טעם המקילים

היו כאלו שציידו שאין בזה חשש איסור, היות שהכסף אינו מגיע לידי הילד, וגם אין באפשרותו למשוך את הכסף טרם הגיעו לגיל 18, אין זה בבעלותו. הגם שהביטוח לאומי מצהיר שמפריש את הכסף אצל חברות המשקיעים לזכות הילד, אין זה רק הסכמה ביניהם שבהגיע הילד לגיל 18 יזכה בכסף זה כמתנה מידם, ומה שנעשה במשך השנים קודם שקיבל הילד את הכסף לא היה שותף עמהם באיסורים, ולא היה שום הלוואה ביניהם שהיא בו חשש ריבית ואגר נטר. - ולא רחוק הדבר שיחקקו חוק על מי שלא התגייס לצבא השמד שיאבד את כל זכויותיו מביטוח לאומי כולל הכספים שהופרשו בחברות המשקיעים, כי עד שלא הגיע הכסף לידי הילד יש בכוחם לעשות בהם כרצונם.

לפי שיטה זו אין צורך להקפיד לבחור להשקיע הכספים במסלול כשר, והרי זה כשאר כספים וקצבאות שהממשלה נותנת, שדנו בזה גדולי דור האחרון אם מותר לקבל תמיכה מהם, שנפסק **בשולחן ערוך הלכות צדקה** (ס' רנד ס"א) שאסור לקבל צדקה מעכו"ם בפרהסיא, וכל שכן משלטון ישראל שאינו מתנהג על פי דרך התורה, ואינו מותר רק בצניעה או שאינו יכול לחיות בלעדי זה (וע"י שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קמא). וכידוע שאכן בדור הקודם נמנעו הרבה מרביתנו ואבותינו שלא ליהנות מהתמיכה שלהם בכל תוקף, ואשרי מי שיוכל לעמוד בזה, אמנם בעונותינו שרבו כיום קשה לעמוד בזה, ולפי האמור אם אין בזה חשש שותפות באיסור אין איסור לקחת הכספים עם הריביות.

דעת רוב גדולי הדור להחמיר

אמנם דעת רוב גדולי ומאורי הדור ורבני הבד"ץ שאין לסמוך על היתר הנ"ל וחובה על כל אחד לבחור מסלול כשר, שלדעתם הכסף נמצא בבעלות הילדים ובנאמנות ההורים שחשובים

מכל חשש, וכפי שפורסם במדריך הכשרות כל המסלולים הכשרים שיש עליהם פיקוח מטעם הבד"ץ.

והנה בכדי להינצל מחשש איסור ריבית עושים היתר עיסקה עם כל חברה שמשקיעים בה כספים, לא רק עם חברה המנהלת את תיקי ההשקעות, אלא גם עם החברות עצמם שמשקיעים בה את הכספים, כי חברה המנהלת אינה רק שליח של בעל הכספים וצריכים לעשות היתר עיסקה עם הלווים שהיא החברה עצמה שמשקיע, והבד"ץ מעדיפים להשקיע בחברות שמהותם חשוב יותר דרך מקח ולא דרך הלוואה (תעודות ס').

אמנם חברה שמחללת שבת רח"ל אינו מועיל היתר עיסקה, ואדרבה על ידי היתר עיסקה הדבר חמור יותר, שפירושה של היתר עיסקה היא, שאין נותנים את הכסף לחברה בתור הלוואה שאז יש על זה איסור ריבית, אלא מפקידים חלק מהכספים אצל החברה בתורת פקדון והחברה סוחרת עם כספי בעל הכספים וכן מותר לבעל הכספים לקבל ריוח מכסף שלו. ולכן אם החברה מחללת שבת רח"ל הרי על ידי ההיתר עיסקה נעשה בעל הכספים שותף עם החילול שבת, ומקבל ריוח מחילולי שבת רח"ל. וצריכים לזה פיקוח מיוחד שלא להשקיע בחילולי שבת רח"ל.

זכות הצבעה והבעת דעה, שאסור ללוות מהם ללא היתר עיסקה.

חשש לפני עיוור

ויש להוסיף כי גם באופן שאין לבעלי המניות זכות הצבעה כלל, ואינם נחשבים כשותפים, יש איסור לסחור עם החברה משום איסור 'לפני עיוור' ו'מסייע ידי עוברי עברה' אם החברה מתנהלת על ידי יהודים מומרים שלא על פי דרכי התורה.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' יח) דן בזה, וכתב ללמד זכות על הסוחרים שאין להם ברירה ומוכרחים לצורך פרנסתם לקנות מניות של חברות מחללי שבת, שיש לומר שאם זה שקונה מנייה אינו מוסיף שום איסור בחברה, ואם הוא לא יקנה מנייה זו יקנה במקומו משהו אחר, אם כן בזה איסור לפני עיוור מן התורה (דהוי כחד עברי נהרא), ואם החברה אינו עוברת בודאי על איסור תורה ממש, רק על איסורים דרבנן, ובעוד צירופים נוספים, אפשר ללמד זכות עליהם. אבל אין זה היתר בשופי וצריר שאילת חכם.

מסלולים כשרים

בשנים האחרונות הוקמו על ידי ועד הכשרות מסלולים כשרים, שכל מעביד שמקציב פנסיה לפועלים וכל הורה שמקבל קצבה עבור ילדיו יוכל להצטרף למסלולים אלו בכדי להינצל

וְעַל לְמוֹד הַפּוֹסְקִים הַזֵּהִיר מְאֹד מְאֹד בְּיוֹתֵר מִפֶּלַח הַלְמוּדִים... וְהוּא תַקֵּן מְדוּל מְאֹד מְאֹד...
וְאָמַר, שֶׁפֶל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי מְהִיב לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם וַיּוֹם 'פּוֹסְקִים' וְלֹא יַעֲבֹר.

בע"ה ניתן לשמוע שיעור בעמוד היומי
מידי יום בשלוחה 433 בקול אנ"ש

כי ניהם ה' ציון ניהם כל חורבותיה

הרה"ק רבי נחמן מהורודענקא זי"א - זקנו של רבינו הקדוש
(ג)

חיבת ציון וירושלים אל תשכח לנצח

כיסופיו וגעגועיו של הרה"ק רבי נחמן לארץ הקודש היו עצומים, ולפי המסופר, עלה פעמיים לארץ ישראל, פעם אחת בחיי הבעש"ט ופעם אחת לאחר הסתלקות הבעש"ט (ועלייתו הראשונה שבחיי הבעש"ט, היה עוד טרם התקרב אליו. אמנם, החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל סיפר שזאת ידוע בבירור ובוודאות שרבי נחמן לא נסע כלל וכלל לארץ ישראל בחיי הבעל שם טוב; על אף שבספר 'שבחי הבעל שם טוב' ועוד מובא להפך - כך קיבלנו ושמענו בפירוש).

ארון הקודש שרי במעז'בו'

וכך סיפר החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל ממה שקיבל במסורת מאנ"ש באומן:

עוד בחיי הבעש"ט הקדוש היה רבי נחמן כוסף ומשתוקק עד מאוד לנסוע לארץ ישראל (רבי נחמן האט זיך געריסן קיין ארץ ישראל), אמנם בכל פעם שהיה בא לבקש עבור זה את ברכת רבו הבעש"ט היה דוחהו שוב ושוב.

פעם אחת נכנס רבי נחמן אל הבעל שם טוב בהחלטה איתנה ואמר לו: "איך וויל שוין פארן קיין ארץ ישראל?" - "רוצה אני כבר לנסוע לארץ ישראל!", אמר לו הבעל שם טוב: "נו, גי'זשע אין מקוה פון פריער!" - "נו, לך מקודם לטבול במקוה". הלך רבי נחמן וטבל במקוה, וכשחזר מהמקוה שאלו הבעל שם טוב: "נחמן, וואס האסטו געזעהן אין מקוה?" - "נחמן מה ראית במקוה?", השיב: "ווען איך האב זיך געטונקען האב איך געזעהן גאנץ ארץ ישראל!" - "כשטבלתי ראיתי את כל ארץ ישראל". צוה לו הבעל שם טוב שילך לטבול בשנית, וכשחזר שאלו: "וואס נאך האסטו געזעהן, נחמן?" - "מה עוד ראית, נחמן?". השיב רבי נחמן: "איך האב געזעהן ירושלים!" - "ראיתי את ירושלים". צוה עליו הבעל שם טוב לילך ולטבול בשלישית וכששב שאלו עוד: "וואס נאך האסטו געזעהן, נחמן?" - "מה עוד ראית, נחמן?". השיב ואמר: "איך האב געזעהן דעם קודש הקדשים, נאר דעם 'ארון' האב איך נישט געזעהן!" - "ראיתי את קודש הקדשים, אולם את ארון הקודש לא ראיתי שם!". נענה הבעל שם טוב ואמר: "ווייל דער ארון איז אין מעז'בו'..." - "כי הארון נמצא במעז'בו'"; הבין רבי נחמן את כוונת רבו ונמנע ושוב לא נסע לארץ ישראל בחיי הבעל שם טוב.

זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע

על מעלתו הגדולה ורום ערכו בעיני הבעש"ט מובא בספר שבחי הבעל שם טוב: פעם אחת היה הבעל שם טוב מספר בשבחו של הרב מורנו נחמן מהורודענקא בפניו, והוא היה יושב בריחוק מקום ממנו, אזי הקריב את עצמו והרכין את אזנו לשמוע, והיה בעיני העם לפלא שמרכין רבי נחמן אזנו לשמוע שבחו, ושאלו העם את הרבי הבעל שם טוב על זה,

ואמר להם כי הרב מורינו נחמן ביקש מהשי"ת שיתנו לו במתנה שלא ישמע כי אם מה שצריך לשמוע, וזה שאני מספר בשבחו אינו שומע, והוא כאשר ראה שפתי נעות וקולי לא ישמע היה סבור שאני מדבר בדברי תורה, לכן הרכין עצמו לשמוע מקרוב, והמופת לזה, כשאני מדבר דברי תורה אז הוא שומע אפילו מרחוק.

בהמשך מובא שם, כי רוחו של הבעש"ט לא היתה נוחה מכך שביקש מהשי"ת שלא ישמע כי אם דבר המצטרך, באמרו: "ממה נפשך, אם הוא ראוי לזה על פי מעשיו שלא לשמוע מה שאינו צריך הקב"ה לא יקפח שכרו, כמו שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שאחר המילה ניתנו לו חמשת האיברים ברשותו, וכח השמיעה אחד מהן. ואם אינו על פי מעשיו למה יעלה במעלות..." אמנם זהו בוודאי ובבירור שתפילה מועילה גם לענין זה.

בעצמו נפח כי רוח חיים

כאשר הרב המגיד הגדול ממעז'ריטש זי"א שלח פעם אגרת להבעל שם טוב בתחילת התקרבותו באמצעות רבי נחמן, הוא מבטא את גודל התפעלותו מתלמידו רבי נחמן, ומציין שמגדלות התלמיד נדע מה גודל מעלת הרב... בין הדברים הוא כותב שם: "האמת אגיד רואה אני סימן טוב בתלמידו המוסר כתב זה, הרב הקדוש מוה"ר מהורודענקא כי הוא צדיק וקדוש ורבו לא כל שכן. הוא תלמידו בעצמו נפח כי רוח חיים".

כל מה דעבד רחמנא לטב עבד

יחד עם גודל עבודותיו ושגב מדרגותיו בדרכי החסידות נהג במידה טובה שהצטיין בה באופן מיוחד, שהיה אומר על כל מאורע שהתרחש עמו: "זהו טוב ולטובה". אמונתו היתה חזקה ואיתנה כעמוד של ברזל. פעם אחת העמידו השלטונות אנשי חיל נכרים בעיר מעז'בו' במקום שכונת היהודים. אמר לו הבעל שם טוב: התפלל אל השי"ת שיקחו את אנשי החיל מאצל היהודים. השיב לו רבי נחמן: זה טוב ולטובה. אמר לו הבעל שם טוב: מה טוב שלא היית בדורו של המן, כי היית אומר גם על הגזירה אז שהיא לטובה.

באותו ענין סיפר הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף מפולנא זי"א, כי פעם אחת נסעו שניהם יחדיו בערב שבת מנעמירוב לרבים הבעל שם טוב, והיה אז שלג גדול על פני הארץ, באמצע נסיעתם נתקלו באדון אחד שנהג במרכבתו באופן איטי עד למאוד, ומיראתו (שלא לעקוף) הוכרחו גם הם להאט בדרכם. חשש בעל התולדות שלא יגיעו לחילול שבת ח"ו, וספק כפיו בצער ואמר: "וויי וויי כי אנחנו מחללים את השבת", והיה מצטער צער רב. ורבי נחמן לעומתו אמר שהוא טוב ולטובה, ואמירה זו הוסיפה עוד על צערו של בעל התולדות. כעבור זמן לא רב פגעו במחנה גדול ההולכים לנגדם ונושאים עם משאות וכו' וכשראו המחנה את האדון הנ"ל פנו לכבודו וסרו מן הדרך הראשית, כך שהתאפשר להם לעבור את המחנה הנ"ל. מיד לאחר מכן הגיעו לפרשת דרכים, ונסעו האדון לדרכו והם פנו לדרך האחרת, נענה רבי נחמן ואמר: וכי לא כך אמרתי שגם זו לטובה? שאלוהי אותו הפריץ היינו מתעכבים בגלל אותה השיירה, וספק רב אם היינו מספיקים להגיע בזמן, ועכשיו שאותה שיירה הוכרחה לפנות את הדרך לאותו האדון ממילא ניצלו גם הם את ההזדמנות לעקוף את כל המחנה, וכך הגיעו למחוז חפצם בעוד היום גדול וזכו לבקר בהיכלו של רבם ומאורם במנוחת הנפש.

מזכירו לטובה

ר' מיכל'ע היה מפורסם בין אנ"ש לאיש פיקח, והרבה דפקו על דלתותיו לדבר עמו עצות כדת מה לעשות, ובפרט שהיה זקן ונשוא פנים כי האריך ימים, ובילדותו עוד הכיר את מוהרנ"ת והרבה מתלמידיו הק', לכן באו בצל קורתו לשמוע בלימודים, ונרשמו כמה שיחות ודיבורים אמיתיים מהרה"ר ח' מיכל'ע, ומה שיש בידינו נעתיקם כדי לזכות את הרבים.

מקבלין דין מן דין

ר' מיכל היה נוהג לבוא בכל שנה ושנה בערב ראש חודש אייר לאומאן להשתטח על ציון רביז"ל, והיה מנהגו שתיכף ומיד אחר ההשתטחות חזר לעירו לטולטשין, ואפילו אם חל ערב ראש חודש בערב שבת חזר לטולטשין על שבת. והיה מנהגו אז להשתטח בתחילה על ציון רביז"ל ואח"כ היה בא לבית המדרש להקלויז באומאן ומצא שם אנ"ש ודיבר עמם דיבורים ושיחות חברים בעבודת השי"ת, ואף ר' אברהם ב"ר נחמן היה יושב אצלו לשמוע דיבוריו (שיש"ק ח"ד סי' תל"ו).

לכתת רגליו לשמוע דיבורים מרבינו

ר' דוד צבי ור' מיכל בני רבי יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל, היו דרים שניהם בדירת אביהם ר' יצחק, כי אחר שעלה ר' יצחק לדור בארץ ישראל חילקו את הדירה לשנים, וכל אחד נטל חלקו לדור בה, והיו נשארים לדור שמה כל ימי חייהם.

והנה בחיי ר' דוד צבי היה נוהגים לקיים את הסעודה שלישית בבית של ר' דוד צבי ביחד עם ר' מיכל, שהיה עוסקים שם בלימוד ספרי רביז"ל ובהתחזקות לקיים עצותיו הק'. לאחר פטירת ר' דוד צבי היה ממשיך ר' מיכל ללכת בכל שבת לבית אחיו וישב שמה עם בניו ועם בני ר' דוד צבי בסעודה שלישית. פעם שאלוהו בניו של ר' מיכל מדוע מטריח את עצמו ללכת לבית אחיו ר' דוד צבי, הלא ר' דוד צבי כבר אינו כאן, והוא עצמו כבר זקן ובא בימים, ויותר נח היה אם בני ביתו של ר' דוד צבי יבואו אליו, ענה להם: איני הולך לביתם, אני הולך למקום שמדברים שם דיבורים מרבינו! (שיש"ק ח"ד סי' ת"מ).

לשים לב לכל שינוי בעולם

ר' מיכל אמר פעם פשט בדברי הפסוק (שמות טז, כב) "ויהי ביום השישי לקטו לחם משנה ויבואו נשיאי העדה ויגידו למשה", ולכאורה יוקשה: מדוע באו רק נשיאי העדה, והלא כל הכלל ישראל ראו איך שיוירד פי שנים ביום השישי? וביאר, שהצדיקים ואנשי מעשה הם שמים אל לבם כל שינוי הנעשה בעולם, ולכן כשראו הנשיאים שמצאו ביום השישי פי שנים באו תיכף לשאול על השינוי, ואז באמת גלה להם משה שיש בזה לימוד גדול שיוירד לחם משנה מחמת יום השבת, ולכן ניתן להם לחם יומיים. לא כן האנשים הפשוטים, לא שמו אל לבם בכלל למה בא להם היום השפעה מרובה, רק עדת הצדיקים (שיש"ק ח"ד סי' תכ"ב).

חצות לילה אקום

אומר היה ר' מיכל: לעוצם המעלה הכתובים בספר הזוהר מחיוב קימת חצות, הרי מתבאר שכמו שאין קיום לסנדלר מעבודתו אם אין לו המחט, כן אין יכול להיות איש כשר ולעבוד את ה' בשלימות אם אינו זורק בקימת חצות לילה! (שיש"ק ח"ד סי' תל"ב)